

Moje dijete muca - kako mu pomoći? : priručnik za roditelje

Pavičić Dokoza, Katarina; Hercigonja Salamoni, Darija

Other / Ostalo

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Publication year / Godina izdavanja: **2007**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:257:204306>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International](#)/[Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-25**

Repository / Repozitorij:

[SUVAG Polyclinic Repository](#)

Moje dijete muca -kako mu pomoći?

Priručnik za roditelje

Katarina Pavičić Dokoza

Darija Hercigonja Salamoni

Poliklinika za rehabilitaciju

slušanja i govora SUVAG

mr. sc. Katarina Pavičić Dokoza

Darija Hercigonja Salamoni

Moje dijete muca - kako mu pomoći? Priručnik za roditelje

Prvo izdanje

Copyright© 2007. Poliklinika za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG

Izdavač: Poliklinika za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG
Zagreb, Lj. Posavskog 10,
Tel. 4629 603, fax 4655 166, zagreb@suvag.hr
www.suvag.hr

Odgovorni urednik: dr. sc. Adinda Dulčić
Recenzent: mr. sc. Ana Dembitz
Lektorica: Svjetlana Petris
Ilustracije: Sanja Pribić
Grafičko oblikovanje: Darko Ćorluka
Tisak: Unicolor d.o.o.
Naklada: 2000 primjeraka

Priručnik je objavljen uz novčanu potporu Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi Republike Hrvatske.

	ISBN: 978-953-95195-3-5
Autor:	Pavičić Dokoza, Katarina
Naslov:	Moje dijete muca - kako mu pomoći? : priručnik za roditelje / Katarina Pavičić Dokoza ; Darija Hercigonja Salamoni ; [ilustracije Sanja Pribić]
Izdanje:	1. izd.
Predmetnice:	Mucanje--Priručnik
UDK:	376.1-056.264(035) 159.946.3-053.2(035)
Impresum:	Zagreb : Poliklinika Suvag, 2007.
Materijalni opis:	24 str. : ilustr. ; 24 cm
Ostali autori:	Hercigonja Salamoni, Darija
CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 635876.	

Darija Hercigonja Salamoni, prof.

Rođena je u Zagrebu. Maturirala je 1980. god u Pedagoškom obrazovnom centru (V gimnazija). Iste godine upisuje Fakultet za defektologiju-smijer logopedija (Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet) u Zagrebu.

1985. diplomirala je s temom iz područja mucanja. Završila je verbotonalni seminar za rad s osobama oštećena sluha i govora u Poliklinici za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG.

Radni odnos zasnovala je 1986. godine kao logoped terapeut na Odjelu za logopediju Poliklinike SUVAG, gdje radi i danas. Uže područje interesa su joj mucanje i brzopletost.

Od 1990. godine radi kao vanjski suradnik Edukacijsko – rehabilitacijskog fakulteta, Odsjeka za logopediju u svojstvu mentora za kolegij «Mucanje i brzopletost».

Član je i jedan od osnivača Hrvatskog logopedskog društva, Hrvatske udruge za disleksiju i Hrvatske udruge za pomoć osobama koje mucaju “Hinko Freund”.

Radovima iz područja govorno-jezične patologije sudjelovala je na domaćim i inozemnim znanstvenim i stručnim skupovima. Autorica i koautorica je više stručnih članaka.

mr. sc. Katarina Pavičić Dokoza

Rođena je u Splitu gdje je završila osnovno i srednje školovanje. Maturirala je 1991. godine u Zdravstvenom obrazovnom centru u Splitu. Iste godine upisuje Fakultet za defektologiju-smijer logopedija (Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet) u Zagrebu.

Završila formativni i specijalistički-logopedija seminar Verbotonalnog sistema za rad s osobama oštećena sluha i govora u Poliklinici za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG. 1996. diplomirala je s temom iz područja mucanja te zasnovala radni odnos kao logoped terapeut na Odjelu za logopediju Poliklinike SUVAG, gdje radi i danas.

2001. godine obranila je magistarski rad pod nazivom «Akustičke karakteristike fonacije i govora djece koja mucaju i one s mogućim sindromom brzopletosti».

Od 2005. godine radi kao vanjski suradnik Edukacijsko – rehabilitacijskog fakulteta, Odsjeka za logopediju u svojstvu mentora za kolegij «Logopedska dijagnostika».

Član je Hrvatskog logopedskog društva, Hrvatske udruge za disleksiju te Hrvatske udruge za pomoć osobama koje mucaju “Hinko Freund”.

Radovima iz područja govorno-jezične patologije sudjelovala je na domaćim i inozemnim znanstvenim skupovima. Autorica i koautorica je nekoliko znanstvenih i stručnih članaka.

...Priručnik je namijenjen roditeljima djece koja mucaju, a svjesni smo činjenice da terapija u mnogome ovisi o suradnji roditelja i logopeda i o tome kako roditelji provode logopedске upute. Posebno vrijedno u ovom Priručniku je poruka roditeljima da su oni ponajprije roditelji svojoj djeci, a ne terapeuti. Biti roditelj nezamjenjiva je uloga. Roditelj koji dobro razumije svoje dijete i njegove mogućnosti može puno doprinijeti prevenciji razvoja mucanja.

Roditelji, u ovom priručniku, informiraju se o incidenciji i etiologiji mucanja. Roditeljima je važno znati da nisu uzrokovali djetetove poteškoće. Smireni roditelji, roditelji oslobođeni strahova vezanih za djetetovo mucanje, lakše će postaviti granicu prema djetetu i njegovom problemu.

Mr. sc. ANA DEMBITZ, prof. logoped

www.suvag.hr

Uvod

Ovaj priručnik nastao je kao rezultat dugogodišnjeg rada s djecom koja mucaju i njihovim roditeljima. Svrha mu je odgovoriti na brojna pitanja koja zabrinjavaju roditelje, te sustavnim uputama za rad kod kuće olakšati primjenu savjeta koji se dobiju tijekom logopedskog pregleda i/ili savjetovanja.

Također mu je svrha pružiti osnovne informacije o poremećaju, o tome što mucanje jest, a što nije. U brojnim popularnim časopisima su članci koji na površan način pristupaju mucanju a ne pomažu niti djetetu, niti roditeljima, niti logopedu kod kojeg je dijete uključeno u terapiju ili će biti u dogledno vrijeme. Naime, informacije koje se mogu pronaći u tim člancima su uopćene i ne mogu biti vodič roditeljima kada se takav problem javi kod njihovog djeteta.

Isto tako valja upozoriti roditelje da ne shvaćaju olako govor svoga djeteta, osobito ako u široj ili užoj obitelji postoje slučajevi mucanja. Kada mucanje progredira u teži oblik ono postaje teret djetetu. Kod djeteta koje zbog mucanja ima teškoća u komunikaciji postoji i veća mogućnost da neće u potpuno razviti svoje socijalne ili obrazovne vještine. Kad se mucanje razvije kod starije školske djece ili odraslih u mnogim slučajevima terapija može biti neučinkovita.

Roditelj i logoped zajedničkim radom kod djece prije pete godine, te ako je mucanje u govoru prisutno manje od godinu dana, mogu spriječiti razvoj poremećaja da ne postane kronično.

Dugogodišnjim radom s predškolskom djecom koja mučaju, u moru nejasnoća vezanih uz uzrok i razvoj mucanja jedno je uvijek bilo i jest kristalno jasno –

Ako roditelji ne surađuju i pravilno ne provode upute za rad kod kuće koje im daje logoped, terapija ne može biti uspješna! Roditelji ne uzrokuju mucanje, ali toliko toga mogu učiniti kako bi se smanjilo simptome mucanja i njegovo prerastanje u kronični problem.

Simptomatologija

Mucanje je poremećaj ritma i tempa govora kojeg obilježavaju govorna i negovorna ponašanja:

- ❖ ponavljanje dijelova rečenica (npr. **Daj mi, daj mi olovku!**)
- ❖ ponavljanja cijele ili dijela riječi (npr. **Daj, daj mi loptu ili Da - daj mi loptu!**)
- ❖ produžavanja glasova (npr. **S-s-s-stavi na stol!**)
- ❖ rastavljanje riječi (npr. **Ru-bovi su nepravilni.**)
- ❖ ubacivanja (**uh, kao, ovaj...**)
- ❖ okolišanje oko određenog pojma (npr. **Daj mi, znaš ono za udaranje - čekić**)

Incidencija prema dobi i spolu

Mucanje je razvojni poremećaj i najčešće se javlja u dobi između dvije i pol godine i pete godine. To je razdoblje intenzivnog razvoja jezika i govora, dijete počinje rabiti brojne nove riječi, vokabular se brzo širi, počinje koristiti složene jezične strukture za izražavanje svojih ideja, artikulacija je sve sličnija artikulaciji odraslih. U tom razdoblju djetetov jezično-govorni sustav posebno je osjetljiv, a u isto vrijeme preopterećen novim komunikacijskim zahtjevima. To je vjerojatno razlog zašto se kod većine djece mucanje javlja baš u tom razdoblju.

Mucanje se tri do četiri puta češće javlja kod dječaka nego kod djevojčica. Oporavak je češći kod djevojčica, ali ako oporavak ne uslijedi tijekom ranog djetinjstva, djevojčice imaju veću vjerojatnost da će mucanje prerasti u kroničan problem. Za sada je nejasno zašto je to tako.

Prema nekim procjenama 3 – 4 % predškolske djece i 1 - 2 % školske djece muca. Od njih, otprilike 50 % prevlada mucanje do puberteta. Na žalost, nije moguće odrediti tko će prevladati mucanje, a tko neće. Upravo stoga, prijeko je potrebno dijete koje muca što ranije uputiti logopedu, koji će procijeniti je li djetetu potrebna terapija i ako jest koji oblik terapije.

Etiologija

Roditelji ne uzrokuju mucanje. Dakle, roditelji nisu odgovorni za pojavu mucanja kod svog djeteta. Istraživanja su pokazala da postojanje mucanja u užoj i široj obitelji povećava vjerojatnost za razvoj poremećaja. No, ne treba zanemariti ni čimbenike – okidače (eng. trigger) koji izazivaju pojavu mucanja (strah, bolest, hospitalizacija, odvajanje od roditelja, rođenje brata ili sestre, rastava roditelja, preseljenje i sl.).

Dijete vjerojatno nasljeđuje predispoziciju za razvoj mucanja. Znači, dijete može imati predispoziciju za razvoj mucanja, ali to ne mora značiti da će se mucanje i razviti. Ono što je još uvijek nejasno svekolikoj znanstvenoj i kliničkoj skupini stručnjaka koji se bave mucanjem jest na koje neurofiziološke ili neuromuskularne dijelove sustava te predispozicije djeluju.

Mucanje je intenzivnije u stresnim i emocionalno zahtjevnijim situacijama koje najčešće uključuju govorenje pred grupom, odgovaranje na pitanja, razgovor preko telefona i sl.

Mucanje se rijetko manifestira u situacijama zbornog govora, pjevanja, šaptanja, ritmički naglašenog govora, govora uz promijenjenu slušnu povratnu spregu i sl. Mucanje se uglavnom ne manifestira u svim govornim situacijama u kojima postoji određeni odmak od standardnog govornog obrasca.

Mucanje ne nastaje oponašanjem nekog drugog koji muca. Djeca, osobito predškolske dobi, vole ponavljati ono što vide i čuju u svojoj okolini, a to ne uzrokuje mucanje. Dijete može neko vrijeme oponašati nefluentan govor i to će ga

vjerojatno zabavljati, ali na to ne treba obraćati pozornost. Kad to djetetu dosadi i kad mu takav način govora dosadi ono će bez teškoća prestati.

Ne postoji nikakva povezanost između mucanja i mentalnih sposobnosti. Neka istraživanja pokazala su na moguću povezanost jezičnog razvoja i mucanja (djeca koja su počela mucati u vrijeme početka zastoja koristila su prosječno dulje rečenice), ali taj je podatak još uvijek nejasan i u procesu istraživanja.

Emocionalni problemi ne uzrokuju mucanje, ali mucanje može izazvati emocionalne probleme.

Razvojne disfluentnosti

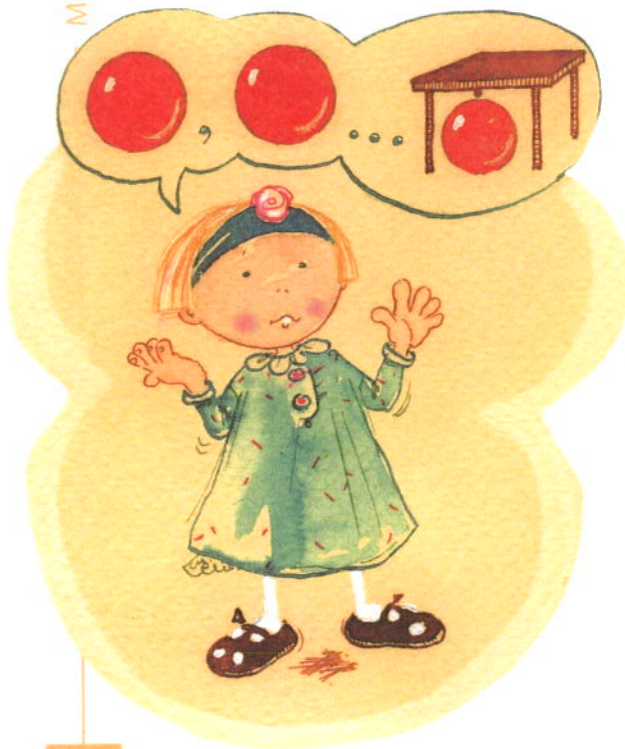
Riječ fluentnost (tečnost) odnosi se na lakoću govorne produkcije. Fluentni trogodišnjak reći će : **"Ali, ali mama, ako ja, ako ja pojedem juhu, mogu ići Ivanu!"** Manje fluentni trogodišnjak, nesigurniji u to što želi reći, koje riječi će koristiti, nesigurniji u gramatičku strukturu te manje spretnih govornih organa reći će: **"A-a-ali mama, ako po-pojedem juhu, idem, idem I-Ivanu!"**

Vještina fluentnog govorenja razvija se kako dijete raste. Prema podacima (*Julie Mazzuca-Peter, 1989.*) kod 85% djece predškolske dobi povremeno se u govoru uočavaju nefluentnosti.

Sljedeći zastoji su primjeri razvojnih disfluentnosti:

- ❖ ponavljanje cijelih riječi ili fraza: **"Moja, moja olovka je na stolu."** ili **"Daj mi; daj mi ruku!"**
- ❖ ispravljanje rečenice: **"Pala je, moja lopta je pala ispod stola."**
- ❖ pauze ispunjene neinformativnim riječima: **"Daj mi, aaa, daj mi ruku!"**
- ❖ pauze slične oklijevanju: **"Mama, daj mi (pauza) kanticu!"**
- ❖ rijetka ponavljanja slogova: **"Ru-ručak je na stolu!"**

Djeca variraju u broju i tipu netečnosti koje se uočavaju u njihovom govoru. U načelu, najčešće netečnosti su ponavljanja cijelih fraza ili riječi na početku rečenice. Ponavljanje ne smije biti više od dva puta u jednoj rečenici.

Kako prevladati razvojne disfluentnosti

Radi prevladavanja razvojnih disfluentnosti važno se pridržavati ovih uputa:

1. Obratite pozornost na dijete kada Vam se obraća. Neka ono zna da ga slušate, posvetite mu svoje vrijeme. Ne zaboravite, djetetov svijet je pun stvari i ideja koje ono želi podijeliti s Vama. **Pokažite da Vas to zanima i nemojte ga požurivati.** Ako ste zauzeti s nečim što ne možete prekinuti baš taj trenutak, a dijete Vam nešto želi reći, recite mu, da iako ste sada zauzeti s nečim drugim, slušate ga. Djeca razumiju više nego što mi mislimo, pa je uvijek dobro djetetu objasniti zbog čega nešto ne možete prekinuti.
2. Otprilike tri puta tjedno (minimalno) odvojite vrijeme samo za razgovor s Vašim djetetom. Posvetite mu punu pažnju, neka to bude Vaše POSEBNO VRIJEME. Pustite neka kaže sve do kraja i nemojte ga u tome nikako prekidati. Pratite njegove želje, igrajte se igre koje ono voli, pustite ga da vodi. Ohrabrite ga i hvalite za one stvari u kojima je dobro (slaganju lego kockica, slaganju puzzles-a i sl.). Igrajte se opušteno.
3. Ne inzistirajte na govorenju ako dijete plače, ako je ozlijeđeno ili uzrujano. Takve situacije u pravilu uvijek narušavaju govornu fluentnost. Zagrлите i umirite dijete, a onda s njim razgovarajte o onome što je uzrokovalo takvo ponašanje.

4. Pokušajte načiniti stanku od barem jedne sekunde prije nego odgovorite djetetu na postavljeno pitanje ili pitanje postavite djetetu. Ovakav govorni obrazac olakšat će komunikaciju i učiniti je opuštenijom.
5. Ne inzistirajte na tome da dijete prepričava ili nešto recitira pred drugima ako ono to ne želi. Govorenje pred drugima često je stresno i izaziva pojavu disfluentnosti.
6. Kad se obraćate djetetu ili razgovarate s nekim dok je ono u blizini, govorite polako i razgovjetno (sigurno ste se već uvjerali da djeca slušaju i onda kad mi mislimo da su ona zabavljena nekom drugom aktivnošću). Tako cijelu govornu situaciju činite manje napetom, a i dijete će usporiti svoj tempo. Biti pravilan govorni model puno je djelotvornije nego djetetu davati upute poput govori sporije, pokušaj ponovno, duboko udahni i slično. Ne zaboravite primijeniti sporiji govor uvijek kad je dijete u blizini – **ono Vas sluša i onda kad ne komunicira izravno s Vama.**
7. Rabite rečenice koje rabi i Vaše dijete, ne opterećujte ga s nepotrebno dugačkim i novim riječima – ima za to vremena. Neka Vaše rečenice budu jednostavnije i kraće jer tako olakšavate djetetu i percepciju govora i govorenje.
8. Ako se u govoru djeteta uoče nefluentnosti praćene napetostima, na nenametljiv način ponovite određenu riječ (npr. ako dijete kaže **“Marko je b-b-bacio moju loptu.”** Ponovite tu riječ ovako **“Što je Marko bacio, tvoju loptu?”**).
9. Upozorite ostale iz djetetove okoline da se pridržavaju pravila koje ćete im Vi objasniti. To vrijedi i za ukućane, tete iz vrtića, prijatelje, itd.
10. Pred djetetom ne raspravljajte zabrinuto o njegovom govoru. Dijete ne treba pomisliti kako s njegovim govorom nešto nije u redu.

Roditeljske emocije i utjecaj okoline na djetetov govor

Biti roditelj zahtjevno je i ponekad Vas dijete dovede do samog ruba strpljenja, ali biti roditelj djeteta koje muca zahtijeva dodatno strpljenje. Sama činjenica da ćete se katkad osjećati izgubljenima otvara put različitim emocijama: strah za dijete, neadekvatne postupke, bespomoćnost, nesigurnost, krivnju, frustraciju, osamljenost, depresiju, razočaranje. Iz prevelike želje da se dijete zaštiti od negativnih emocija i reakcija okoline, nečesto nam i sami roditelji priznaju da su reducirali druženja s prijateljima i obitelji te da se i unutar same obitelji katkad prepiru jer ne mogu uskladiti odgojne postupke.

Dijete osjeća emocije svojih roditelja, ono osjeća njihov strah, nemir, tugu. Kada se zastoj javi i dijete uoči da je roditelj zbog toga uznemiren, nastojat će prevladati zastoj tako da će ili ubrzati govor sa željom da što prije fluentno kaže dio rečnice ili će pojačati napor za vrijeme izgovora. Takva ponašanja potiču pojavu razvijenijih oblika mucanja. Iako nije uputno pred djetetom previše govoriti o njegovom govoru i tako osvještavati problem, kod određene djece to nije slučaj. Ima djece koja su svjesna promjena koje su nastupile u njihovom govoru i ako djeca inzistiraju na razgovoru o tome, onda razgovor ne treba izbjegavati jer će pomisliti da je problem tako težak da čak ni roditelji ne žele, o tome govoriti. Razgovarajte, ali ne polemizirajte previše s djetetom.

O utjecaju roditeljskih emocija i okoline na razvoj mucanja nastajale

su brojne teorije. Dijagnozogenička teorija (Wendell Johnson, početkom 20. st) bazirala se na pretjeranoj reakciji roditelja na dječje disfluentnosti. Iako je teorija potaknula brojna istraživanja, svjesni smo da uzrok mucanja ne možemo tražiti u tom smjeru.

Važno je da roditelji osvijeste kako pretjerana reakcija na disfluentnosti u dječjem govoru može ubrzati razvoj mucanja i to je onaj segment o kojem roditelji trebaju voditi računa. Nije uputno prekidati dijete, nastojati ga preduhitriti ili pokazivati zabrinutost tijekom manifestacije disfluentnosti.

Djetetu pokažemo kako zvuči pravilno izgovorena riječ ali tako da tu riječ na kojoj je dijete zamucalo upotrijebimo u sljedećoj rečenici kao nastavak dijaloga.

Pri tome je važno da dijete ne stekne dojam da s njegovim govorom nešto nije u redu. Isto tako, ako vidimo da tonus predugo traje, da se dijete muči izgovoriti određenu riječ, nekad je dobro lagno uključiti se («uklizati») u djetetov govor, prateći kontekst govora i na jedan nenametljiv način prekinuti tonus.

Što znači «uklizati» u govor? Ako Vam dijete govori o tome što su jeli u vrtiću "**Mama, da-**

danas smo za r-r-r-r (tonus, uočava se napetost u licu, crvenilo, katkad i pokreti ruku i glave u nastojanju da se prevlada zasto) tada ćete uklizati u govor ovako: "**Što ste imali za ručak?**". Pitanje ćete izgovoriti polako i razgovjetno. Ovaj savjet primijenite samo u posebnim situacijama i pritom pazite da ne narušavate integritet djetetovog govora. Kod neke djece ovakav način intervencije bit će dobro primljen, sigurno će biti i one djece koja "upad" u svoj govor neće dobro primiti i shvatiti dobronamjerno. Zato je nužno promatrati djetetovu reakciju i ovaj oblik pomoći primijeniti samo u posebnim situacijama.

Kada govorimo o utjecaju roditelja i okoline na djetetov govor važno je napomenuti da način govora okoline može utjecati na govor djeteta. Već smo ranije naglasili da se mucanje najčešće javlja u razdoblju intenzivnog razvoja jezika i govora. Dijete brzo širi vokabular, rečenične strukture su iz dana u dan sve kompleksnije i sigurno je da mu način govora njegove okoline olakšava ili otežava sam proces. Ako okolina koristi prebrz ili jezično prezahtjevan govor, dijete će ga takvog nastojati oponašati. Međutim, to će za njegov nedovoljno razvijen govorno-jezični sustav biti težak posao. Ono počinje ponavljati dijelove rečenice ili riječi, tj. javljaju se prve disfluentnosti. Naravno, one će se javiti kod djeteta kod kojeg postoji predipozicija za to, ali će neadekvatan govorni model u djetetovoj najbližoj okolini sigurno biti "okidač" za njihovo pojavljivanje u govoru.

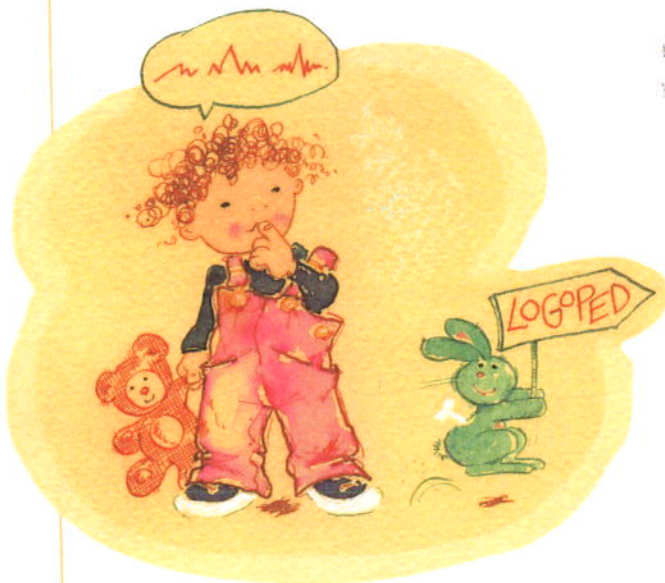
Kada govorimo o utjecaju okoline na pojavu mucanja ne možemo izostaviti teoriju autora W. Starkweathera koji govori o povezanosti zahtjeva i kapaciteta/sposobnosti. Pod pojmom kapacitet podrazumijeva se vještina i sposobnost koja je potrebna da bi se čin govorenja mogao nesmetano odvijati (mobilnost artikulacijskog sustava, sposobnost pravilnog izbora riječi, sposobnost pravilnog konstruiranja riječi u rečenici, vještina uporabe jezika u različitim komunikacijskim situacijama, tj. pravilna uporaba svih govorno-jezičnih sastavnica). S vremenom, djetetu je sve lakše i lakše brže govoriti, odabrati pravu riječ, znati što i kada reći. Međutim, zahtjeve za komuniciranjem potiču osobe iz djetetove okoline: roditelji, braća i sestre, susjedi, rodbina, a i sama djeca. Kako dijete raste, rastu i komunikacijski zahtjevi, dijete puno toga želi reći, argumentirati, prepričati. Kao što odrasli mogu postavljati prevelike zahtjeve pred dijete, tako i ono samo može imati prevelika očekivanja o svom govoru. Dok god govorno-jezični kapacitet ima mogućnosti podnijeti postavljene zahtjeve, govor je fluentan (tečan). Ali, kada zahtjevi prevladaju mogućnosti, javljaju se zastoje. Ako s vremenom dijete osvijesti zastoje ili ih s naporom nastoji prevladati tada počne ubrzavati govor. A kada se jave ponavljanja, počinje okolišanje i primjenjivanje sličnih ponašanja - razvija se mucanje.

Upozoravajući znakovi u dječjem govoru

Međutim, nekad razvojne disfluentnosti progrediraju u disfluentnosti karakteristične za mucanje. Razvoj mucanja je, na sreću, kod većine djece postupan i obilježavaju ga određeni znakovi. Često i konstantno uočavanje jednog ili više karakterističnih znakova zahtijeva pregled logopeda koji će na temelju govornog statusa odrediti eventualnu direktnu terapiju.

Roditelj u djetetovom govoru mora obratiti pozornost na:

1. **Višekratna ponavljanja dijelova riječi** – ponavljanje prvog glasa ili sloga (npr. r-r-ručak ili ru-ručak)
2. **Produžavanja glasova** – produžavanja glasova (npr. **zzzzašto**)
3. **Promjena artikulacije vokala** – uporaba nepravilnog, slabog vokala (npr. umjesto da kaže «**pa-pa mama**» za vrijeme izgovora vokal /a/ se mijenja i zvuči drukčije.
4. **Napetost i napor pri izgovaranju** – dijete se napreže pri izgovoru riječi, katkad se uočavaju treptanja očima kao i napetosti na facijalanoj i laringelanoj muskulaturi za vrijeme govora
5. **Napetost na razini cijelog tijela** osobito ruku i nogu

6. **Tremor** – nekontrolirano podrhtavanje usnica ili jezika može se pojaviti za vrijeme ponavljanja ili produžavanja glasova ili slogova.
7. **Izbjegavanje** – izbjegavanje govornih situacija, nepotreban broj pauza, zamjena riječi, ubacivanja neinformativnih zvukova, riječi ili fraza.
8. **Strah** – katkad se kod djeteta može uočiti strah od određenih riječi, to su uglavnom riječi u kojima je dijete već imalo duljih i neugodnih zastoja.
9. **Teškoće u održavanju tijeka zračne struje potrebne za nesmetanu fonaciju** – ovaj oblik ponašanja najčešće se uočava kada dijete započne rečenicu ili frazu. Uočava se nepravilno disanje, govori u isprekidanom dahu i nastoji s malom količinom zraka završiti misao. Ovakav način govora obilježavaju česta uzimanja zraka za vrijeme govora i respiracijske pauze na neodgovarajućim mjestima u rečenici.

Moje dijete muca -kako mu pomoći?

Kada se u djetetovom govoru uoče znakovi uznapredovalog mucanja potrebno ga je što prije uključiti u terapiju. Na žalost, broj logopeda u Republici Hrvatskoj nedostatan je, pa dijete odmah nakon dijagnosticiranja ne može biti uključeno u terapiju. Poliklinika SUVAG kao i ostale institucije u kojima su zaposleni logopedi, uz podršku i pomoć Hrvatskog logopedskog društva, iz dana u dan nastoje mjerodavnim institucijama podastrijeti relevantne informacije o nužnosti više logopeda, kako bi ranom dijagnostikom poboljšali preventivu, a ranom terapijom skratili vrijeme trajanja terapije. Indirektnom terapijom, kroz program Savjetovanja u našoj Ustanovi, pomažemo roditeljima da shvate svoju ulogu u razvijanju fluentnog govora svog djeteta.

Ono što roditelj mora znati jesu pravila ponašanja pomoću kojih pomaže djetetu.

Kako roditelj pomaže izbjegavati situacije koje potiču disfluentnosti u govoru

1. Slušajte što Vam dijete kaže, a ne kako Vam to kaže. Kada dijete osjeti da ga se ne sluša ono počne ponavljati i naglašavati riječi ne bi li ponovno pridobilo pozornost. Kada dijete prekidamo ili požurujemo da što prije kaže ono što želi, činimo veliku štetu. Dijete ubrzava i dodatno se izlaže riziku da se zastoji jave ili pojačaju. **Ne izlažite dijete dodatnom govornom naporu!**
2. Nakon pojave disfluentnosti u govoru (višestrukih ponavljanja ili napetog izgovaranja glasa), poželjno je ponoviti taj dio tako da ga preformulirate. Reagirajući ovakvim načinom pokazujete djetetu da ga pažljivo slušate, a u isto vrijeme reducirate sjećanje na netečnosti.
3. Ako u obitelji imate još djece, pokušajte uvesti određeno pravilo da svatko govori

u svoje vrijeme. Tako ostavljate dovoljno vremena djetetu da završi svoju misao bez ikakvog vremenskog pritiska. **Dajte djetetu dovoljno vremena za govor!**

4. Promijenite svoj način govora i nastojte da i djetetova okolina poprimi miran i stalozhen govorni tempo. Brz, i često nedovoljno razumljiv govor, unosi dodatnu pomutnju i nesigurnost kod djeteta. Ono sluša i nastoji oponašati govor svojih najbližih. Ako ga "bombardiramo" brzim i za njega prezahtjevnim govorom, veća je vjerojatnost da će se u govoru pojačati zastoji. **Prilagodite svoj ritam i tempo djetetovom!**

5. Kada je dijete u fazi jačih zastoja, nastojte koristiti jednostavne rečenične strukture, koristite što više pitanja zatvorenog tipa (pitanja koja podrazumijevaju kratke i jednostavne odgovore), ne stavljajte dijete u situacije javnih nastupa, nastojte izbjeći razgovore o neugodnim temama ili o događajima u kojima je dijete nešto skrivilo. Ako to svakodnevne životne prilike dopuštaju, pokušajte provesti s djetetom što više vremena nastojeći svojim vlastitim mirnim i usporenim tempom govora reorganizirati njegovu narušenu tečnost. **Komunikacijski kontekst neka bude što ugodniji za dijete!**

6. Uočite ugodne situacije u kojima je govor Vašeg djeteta fluentan. Potencirajte

verbalnu komunikaciju u tim situacijama, omogućite mu neka što više govori. Čitajte i prepričavajte priče, igrajte se uloga s lutkama, recitirajte ritmičke pjesmice. **Iskoristite situacije u kojima je govor Vašeg djeteta fluentan!**

7. Ako s djetetom nekuda putujete ili idete u posjet, prije samog puta postupno mu objašnjavajte što će vidjeti i kuda ćete ići. Tako će djetetovo uzbuđenje biti manje jer će već znati što očekuje. **Ublažite emocionalno zahtjevnije situacije!**
8. Ne dozvolite drugima da zadirkuju, smiju se djetetu, da se šale na njegov račun, da ga prekidaju. Okolina može reagirati vrlo neprimjereno osobito ako je dijete neko vrijeme bilo u fazi tečnog govora pa se nakon toga mucanje ponovno javilo. **Upoznajte najbližu okolinu s tim što je mucanje!**
9. U odgojnim postupcima budite dosljedni. **Dijete mora znati koje su odgojne granice!**
10. Promjena načina govora i obrasca ponašanja roditelja i najbližih ukućana dugotrajan je posao koji zahtijeva jako puno strpljenja. Rezultati terapije nisu vidljivi preko noći i na žalost nema brzih rješenja. **Budite strpljivi!**

Za kraj

Nadamo se da ste u ovom Priručniku našli odgovore na neka pitanja o mucanju koja su Vas mučila. Kada se pojave disfluencije i kada traju, važno je da se na vrijeme omogući susret vašeg djeteta i Vas s logopedom. Tada će se obaviti logopedska dijagnostika, dobit ćete savjete kako ćete pomoći svom djetetu u razvijanju fluentnog govora.

